

28.10.2019.
 01 2694

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
 родитеља и име Наранчић Марко Мане
 Датум и место рођења 27.08.1969. године, Т.Велес

Основне студије

Универзитет У Нишу
 Факултет Правни факултет
 Студијски програм Студије права
 Звање Дипломирани правник
 Година уписа 1993
 Година завршетка 2010
 Просечна оцена 6.59

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет У Нишу
 Факултет Правни факултет
 Студијски програм Мастер академске студије-општи смер
 Звање Мастер правник
 Година уписа 2014
 Година завршетка 2015
 Просечна оцена 9.86
 Научна област Правне науке
 Наслов завршног рада „Морална компонента људских права“

Докторске студије

Универзитет У Нишу
 Факултет Правни факултет
 Студијски програм Докторске академске студије
 Година уписа 2015
 Остварен број ЕСПБ бодова 180
 Просечна оцена 10.00

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације „Владавина права као систем правно-моралних вредности – правно-теоријски аспект“

Име и презиме ментора,
 звање Марко Трајковић, редовни професор
 Број и датум добијања
 сагласности за тему докторске дисертације НСВ број 8/18-01-001/19-031, од 25.01.2019. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна 208 страница
 Број поглавља Увод+6 поглавља+закључак
 Број слика (шема,
 графикона) Нема
 Број табела Нема
 Број прилога 2

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p><i>Морална категорија људских права у одбрани земље</i>, Медија центар,,Одбрана“, Војно дело, 6/2016,(ИСБН 0042-8426),УДК 355/359, YU ISSN 0042-8426, 186-199.</p> <p>Сам појам морала је веома различит у зависности од природе проблема и ако се правилно схвати потребно је дати правилан смисао виђењу света. Приликом сагледавања овог морала увек се креће од термина који је неизоставан, а то је морална свест. Кант је говорио да је морална свест, заједно са звезданим небом, једна од две ствари које га испуњавају дивљењем. Само дивљење рађа за собом илузију под утицајем хришћанског васпитања формирања човека. У процесу формирања мора се знати за сву несрећу који човек са собом носи почев од стања патњи, немаштине, беде, оскудице, несреће као и са осећањем неподношљивости тог стања. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M51
2	<p><i>Морални развој и морално васпитање као аспект целовитог развоја личности у одбрани земље</i>, Медија центар,,Одбрана“, Војно дело, 6/2017, 248-261 УДК 355/359, ISSN 0042-8426 Војно дело, 2016, 248-261.</p> <p>Морални развој и морално васпитање представља веома важан фактор развоја и формирања личности. Свака држава мора да посвети веома важну улогу и правилно схвати морални развој и васпитање за сваког члана заједнице. Превентивним деловањем у васпитању деце, омладине и одраслих људи, друштво ствара корисне чланове на које може да се ослања и који ће представљати здраво језгро за настанак и развитак породице. Поштујући традиционалне вредности које намеће морал, социјална средина, породица као стуб друштва, друштво добија један нови квалитет који се ствара и који доприноси да у будућности чланови заједнице могу да предузимају кључну улогу у развоју и очувању друштва. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M51
3	<p><i>Морални лимит војних дејстава</i>, Медија центар,,Одбрана“,Војно дело, 1/2017, УДК 355/359, YU ISSN 0042-8426, 298-314.</p> <p>Полазећи од теоријско сазнајног плурализма потребан је појам истине. Нико не поседује целовиту и неподељену истину. Плурализам нас доводи до пуне истине. Откривање истине се готово никада не дешава на неком издвојеном путу, већ она изискује одређен кооперативан приступ у сарадњи са више издвојених мишљења који доводи до сазнајне компоненте истине. Овде истина би требала да буде носилац развоја државне власти. Кроз сам процес формирања идеје власти, долази се до идеје права која не може бити ништа друго него правда. Праведно је уједно и истинито, добро, лепо и представља вредност која се не може извести ни из какве друге вредности. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M51
4	<p><i>Морална димензија, етички принципи и стандарди у имплементацији људских права у рату</i>, Медија центар,,Одбрана“,Војно дело, 5/2017, УДК 355/359, ISSN 0042-8426, 258-278.</p> <p>Владавина права представља израз људских потреба како за појединце, тако и за заједнице људи, у остваривању што веће слободе у друштву. Објективна права обезбеђује низ права и слобода и она произилазе из онтолошке суштине сваког човека као слободног бића, при чему сваки човек може своју слободу да ограничи слободном вољом. Једино је друштво у могућности да ову слободну вољу ограничи само општом вољом друштва, при чему је потребно обезбедити слободу свих појединаца, која су једнака у правима и обавезама. Позитивно право се у свим државама одређује Уставом и законима, при чему се обавезују сви људи у држави да их поштују. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M51

5	<p><i>Морална одлука људских права у ратним дејствима</i>, Зборник радова студената мастер и докторских студија Правног факултета у Нишу, Центар за публикување Правног факултета Универзитета у Нишу, УДК 342.7:355.01, 2017, 253-273.</p> <p>Свака демократија захтева вишепартијски систем. Свако који сматра да је једино сопствено мишљење истинито становиште, такав не може бити демократа. Демократија се увек јавља у једном корелационом односу према правној држави. Уколико је више владавине права, држава добија епитет правна, јер уважава основне постулате демократије и слободарских традиција народа који се у свакој заједници изузетно много цени и уважава. Полазећи од теоријско сазнајног плурализма, долазимо неминовно до појма истине. Нико не поседује целовиту и неподељену истину. Откривање истине се не дешава на издвојеном путу, јер изискује одређен кооперативан приступ у постављању заснованог чињеничног става који доводи до сазнајне компоненте истине. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M44
6	<p><i>Морални положај човека у савременој правној држави</i>, Медија центар „Одбрана“, Војно дело, 2/2018, УДК 355/359, ISSN 0042-8426, 203-219.</p> <p>Морал представља облик људске праксе, делатног, практичног одношења човека према свету, према другим људима и према самом себи. Разликује се од других облика праксе и вредносног процењивања у погледу објекта моралне праксе и објекта моралне оцене, обликује човека и оцењује како себе тако и друге људе. Морал носи вредност која у човеку буди унутрашњи немир и могућност да се одлучује између добра са једне стране или зла са друге стране. Његова вредност у прихватању добра као највеће вредности, човек се дистанцира од свих недаћа које намеће живот и тиме доказује да је он пре свега једно свесно и креативно биће. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M51
7	<p><i>Истоветност или разлика људских права војника и цивила</i>, Медија центар „Одбрана“, Војно дело, 3/2018, УДК 355/359, ISSN 0042-8426, 221-235.</p> <p>Владавина права може да опстане једино уз пуну приврженост и толеранцију. Појединци показују велику спремност да попусте у некој расправи, при чему се уздржавају од ограничавања слободе сваког појединца. Толеранција спречава мешање у животе других, све дотле док они не повређују друге људе. Она је непроценљива врлина сваке демократије. Поштовање других, једнакост свих веровања и мишљења, су основе толеранције на које се заснива свако демократско друштво. Без врлине толеранције, демократија је превара, јер нетолерантност води директно у тоталитаризам. За њих је прва и основна слобода, слобода свести и изражавања, слобода укуса и облика живота, као и слобода окупљања и удруживања. <i>Кратак опис садржине (до 100 речи)</i></p>	M51
НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа		
ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ		
Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.	ДА	
<p><i>образложење</i> На основу приложених материјала и испуњености претходних обавеза на академским докторским студијама Правног факултета Универзитета у Нишу, утврђено је да кандидат мс Наранчић Мане испуњава све услове предвиђене Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу, Статутом Правног факултета у Нишу, Правилником о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације Универзитета у Нишу и Правилником о докторским академским студијама права Правног факултета у Нишу, као и Упутства за обликовање, објављивање и достављање докторске дисертације за дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, те да може да поднесе захтев за одобравање теме своје докторске дисертације под називом „Владавина права као систем правно-моралних вредности – правно-теоријски аспект“.</p>		

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Увод:

Основну идеју у раду представља очигледна чињеница да је владавина права једна променљива творевина која мења свој појавни облик и карактер протоком времена. Најпре је потребно да се одреди морал као систем норми, који се налази упоредо са правом, и друго питање је колики треба да буде утицај и примена морала на право, и шта треба тачно унети из морала у право. Ако знамо да је владавина права један систем моралних и правних вредности, који су дефинисани кроз систем правних норми. Основу овог рада сачињава идеја интегралистичког јединства правне и моралне вредности унутар саме правне норме. Кроз даље испитивање основе правног система као аксиолошке категорије, улазимо у многобројне изазове које нам се намећу кроз објашњења и тумачења владавине права. Ови изазови нису новост и проблем настаје баш због тог зачараног круга у коме се правни систем налази. Овим радом кандидат настоји да постигне да правна норма као друштвена категорија са свим својим обележјима постане аксиолошка категорија.

Поглавље 1: Однос моралних вредности и права

При проучавању самог права, прво се мора проучити анализа садржаја права, али служећи се бихејвиористичком методом кандидат открива најпре његов спољашњи облик, као и чињенице који одликују неку правну ситуацију. Све правне ситуације се могу поделити на три групе: -када имамо право, -када немамо право, -када имамо обавезу да нешто учинимо или не учинимо. Да би ова ситуација постојала, довољно је да радња буде материјално могућа, и да субјекат као такав може да је изискује или жели у појединим случајевима. Неостварљиви и немогући предмети воље било ког човека, стварају једну неподесну правну ситуацију. Међутим, није довољно да један чин буде пожељан и остварљив, па да се онда створи правна ситуација. Постоје услови који стварају правно неутралну ситуацију, и не доводе до правног односа. Да би се створила правна ситуација, потребно је да се правно неутралној могућности, хтења и остварења неке радње, додају било право, било правна обавеза, да се она учини, или на то да се на њу нема права. Тврдњом да немамо право на неку дату радњу, значи бити правно обавезан да се од ње уздржимо, и обрнуто. Ако немамо право да се уздржимо од неке радње, значи да смо обавезни да је учинимо.

Поглавље 2: Смисао владавине права

За настанак владавине права је одувек постајала дилема где се налази власт: да ли се власт налази у рукама једнога, неколицине људи или мноштва, или рукама неког владара или је ограничена општим законима. Џејмс Херигтон је владавину права свео на два избора: владавина људи (*empire of men*) и владавина закона (*empire of laws*). Свака држава мора да испуни бар један минимални услов да би се могло рећи да постоји владавина права. Тај услов је подела власти, и то тако да би једна доносила закона и представљала законодавну власт, друга имала извршну власт и трећа, судску или независну власт која би решавала све појединачне спорове. Владавина права тежи да реши природу и садржину закона који су засновани на слободи. Кандидат је у овој глави посебно поцртао и значај мисли Џона Финиса наводећи седам правила која одликују владавину права, односно наводећи услове које је Финис поставио а везани су за сам карактер права и правила у једном систему.

Поглавље 3: Аксиолошка „основа“ владавине права

Аксиологија је развијена теорија вредности која припада савременој филозофији, која нам говори да постоје више врста аксиолошких теорија у филозофији, а самим тим толико и праваца. Да би разумели аксиолошку теорију, савремену филозофију, кандидат сматра, ми не смемо тумачити као низ међусобно независних система мишљења, већ као целина у којој се преко дијалога врши узајамни утицај тих система. Према принципу јединства и релативне посебности постоје аксиолошке теорије. У

прву групу кандидат уобрајаја натуралистичке теорије: хедонизам и квантитативни утилитаризам, Хобсову натуралистичку теорију и механистичку аксиологију, Фројдову теорију и динамичку аксиологију, аксиологију засновану на физичким законима, Келерову аксиологију, утилитаризам XVIII века.

Поглавље 4: Хуманост и владавине права

Сама идеја хуманизма није супростављена природном закону, као и са развојем људске природе, морал човека постаје све присутнији у свакодневном животу и према кандидату морал мора да се доведе у везу са моралним законима. На овај начин се сублимирају сва „морална права” која се лакше разумеју када се доведу у везу са појмом „морална обавеза”. Према кандидату, реч хуманизам значи човечност и као такав задржава метафизички ореол. Хуманизам приликом одређивања човечности посматра човека ван метафизичке равни. А заснивање хуманизма није могуће без одређења човека у практичној сфери деловања друштва и државе, што води закључку о неопходности изласка из трансцеденталне сфере посматрања човека.

Поглавље 5: Савремени изазови који стоје пред идејом владавине права

Морални понос је, према кандидату, увек повезан са оним што човек избори од самога себе, и у субјективном смислу повезан је са оним што човек избори од неког другог односно ми смо ти који чувамо своје право извршавајући своју моралну обавезу. У своме праву, човек се бори за своју обавезу то пре свега за своју моралну личност. Идеалан тип борбе за право где човек у облику свог интереса штити своју моралну вредност и која се развија у две крајности: Прво, се може издићи на степен чисте борбе за моралну личност; Даље, може се спустити на степен голе борбе за интерес, без икакве моралне позадине, па чак и до пуке борбе за премоћ, лишене уопште било каквог интереса. Право је могућност морала, али зато и могућност неморала. Право може само да омогући морал, а не и да га изнуди, јер морално дело може да буде само дело слободе, али пошто право може да омогући само морал свакако може да омогући у овом случају и неморал, што, према кандидату, говори о напетости у овој релацији.

Поглавље 6: Политичка моћ и владавине права

Ако кренемо од идеје да је моћ за политику, оно што је новац за економију, долазимо до различитог домена и опсега разматрања правила која се примењују у друштву. Ако кренемо од Макијавелијевог „Владаоца” можемо да сагледамо механизам успостављања моћи, у побијању средњевековне идеје, и да је хришћанска заједница заснована на природном закону, на чијем челу стоји владар, који прописује за све поданике императивна правила понашања. Модерни реалисти, према кандидату, политику схватају као тежњу ка успостављању моћи, а друштвени поредак виде као одређени продукт претњи, ради доношења правила која им највише одговарају. Сама моћ представља способност утицаја да се одређене ствари заврше на начин како то једна страна жели. Интерес углавном има само једна страна, а ретко када се дешава да обе стране имају интерес или барем исти интерес. Није лако дефинисати и успоставити шта представља интерес, имајући у виду једну страну која је принуђена да се повинује другој и преузме одговорност за последице. Ако једна страна има моћ над другом, и када једна утиче на другу на начин који је супротан њеним интересима, онда је несумњиво да је моћ веома важна приликом доношења одлука. Овде је правило да се успоставља „моћ над“ (када једна особа има способност да одреди делатног друге особе) и „моћ за“ (када се ураде ствари у корист заједнице на један колективан начин). Смисао појма „моћ над“ није ограничен само на видљиво деловање, већ може да укључи и нечињење, позивајући се на нелегитимно пренебегавање нечијег интереса. Оно што једној страни даје надмоћ над другом страном је, према кандидату, пуна контрола структуре која је формирана и успостављена.

Закључак:

Свака држава мора да гарантује за владавину права и то не само на основу донешених закона већ и из саме природе државе која организује заједнички живот свих грађана у

замену за сигурност и благостање које су им потребни у остваривању владавине права. Позитивисти, према кандидату, сматрају да закон једноставно важи без обзира на своју садржину, односно без обзира да ли је сагласан моралном добру. Одговорност државе у области владавине права има своје конкретне облике и то као обавезу државе да поштује владавину права и да их не руши како својим активностима тако и законима. Држава мора појединцу обезбедити поштовање свих права посебно приликом његовог обраћања суду, односно да обезбеди право на правично суђење и на једнаки третман. Држава у остварењу владавине права мора да предузима активне мере у циљу исправљања повреда која су наступила њеним немарним односом према човеку.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Циљ истраживања кандидата је да се прикаже развој владавине права кроз морално појавни и вредносни карактер и преображај. Имајући у виду да је моралност у различитим појавним облицима схваћена сасвим другачије у зависности од владајуће класе, самим тим је и идејни преображај као и појавни облици имају неку вредност која је у више случајева пренаглашена. Морал увек носи неку вредност која у сваком човеку буди унутрашњи немир и могућност да се одлучује између добра са једне стране и зла са друге стране. За разлику од морала, етика се дефинише као одређена теорија исправног понашања, скуп правила и критеријума којима се одређује које је понашање добро, а које је лоше како за себе тако и за заједницу. Код моралне свести, појединци почивају на одређеној аутономији, и то пре свега, свести о личној и властитој одговорности за своје поступке. Из ове корелације проистиче један узајамни однос којег називамо поштовање другог. Према кандидату, Имануел Кант истиче да човек није само средство другог човека, већ и циљ. Он проналази бит морала у свести о дужности, а сама дужност је облик поштовања моралног закона. Код моралне свести је свест о властитим дужностима као услову делања. У моралу као друштвено важећем систему дужности и врлина, постоји стални сукоб који се одвија на релацијама између друштвене присиле и личне савести. Кроз проучавање етичких теорија долази се до закључка о основном смислу моралности преко норми највишег добра. Владавина права представља такав систем праксе у коју би требало унети вредности да би се обезбедила дуготрајност система. Проблеми који настају се примећују у биоетици као посебној целини, где право функционише штитећи пре свега живот у случају еутаназije и абортуса. Ова питања су посебно и обрађују и то кроз праксу тоталитарних режима у којима је, према кандидату, одсуство вредности била свакодневница, о чему говоре аутори попут Хермана Броха и Леа Штрауса, при чему се испитују да ли је владавина права заправо систем моралних и правних вредности, као и аксиолошка сфера која нам говори заправо шта владавина права штити, имајући у виду да су основа владавине права заправо вредности. Теоријски значај овог рада се састоји у објашњењу владавине права кроз морално вредносну димензију укључивањем свих метода (политиколошко-правни, социолошко-правни, догматички, социолошки, интегралистички, историјско-правни и аксиолошки приступ проналажења појавних облика. Практичан рад би се састоји у приказивању узрока, механизма и последица и мера урушавања постулата заштите и владавине права као и слобода свих људи кроз хуманистичке и слободарске идеје у друштву. Лична срећа има несумљиву вредност, али уколико се подреди добру заједнице и слободи домовине, она још више добија на значају, јер некада се она не може непосредно остварити. У моралне категорије се, према кандидату, убрајају: морални суд, поступак, карактер, савест, обавеза, правило вредност и хијерархија вредности. У оквиру наведених категорија он прихвата поделу на две основне групе испољавања морала и то: субјективна страна (осећај обавезности, дужности) и објективна страна где појединац доживљава и осећа да вредност и важење не зависи само од индивидуалног признавања или непризнавања (добро-зло, треба-не треба, исправно-неисправно) при чему можемо рећи да основа морала није религија већ хуманизам, тј. схватање о човеку и његовој природи.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

У раду су наглашене одређене промене како у идејном тако и у етичком погледу настанка и развоја владавине права. У основној хипотези кандидат настоји да објасни

да је владавина права прошла одређени период промена, и то: најпре, кроз морално-вредносни карактер, потом, кроз аксиолошки и историјски аспект појмовних облика настанка и структуре државе, и на крају, сам крај владавине права кроз постепено укидања свих вредносних система и свођење грађана на поданике. Морална свест појединца почива на аутономији, али и одговорности за поступке према себи и другима, те на крају и према друштву као целини. Из ове корелације, сматра кандидат, проистиче један узајамни однос којег називамо поштовање другог. Из тог разлога кандидат сматра да Имануел Кант истиче како човек није само средство другог човека, већ и циљ, а сама дужност је облик поштовања моралног закона. У самој основи моралне свести је свест о властитим дужностима као услову делања. У друштвено важећем систему дужности и врлина, постоји стални сукоб који се одвија на релацијама између друштвене присиле и личне савести. На основу испитивања моралних свести, односно кроз проучавање етичких теорија може се доћи до закључка о основном смислу моралности преко норми највишег добра.

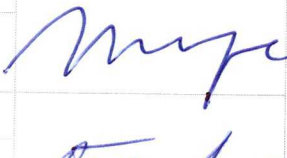

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Пошто је пажљиво прегледала докторску дисертацију, једногласна оцена чланова Комисије је да је кандидат мс Наранчић Мане написао самосталан научни рад поштујући све захтеве за израду овакве врсте рада садржаним у Правилнику о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације Универзитета у Нишу и Правилнику о докторским академским студијама права Правног факултета у Нишу, као и Упутства за обликовање, објављивање и достављање докторске дисертације за дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу. Ваља истаћи чињеницу да је структура рада логично постављена те да је кандидат до краја рада остао доследан ономе што је поставио као полазну идеју. Изложена материја је ваљано распоређена у назначеним оквирима и у ужим деобним целинама. Рад је писан јасним језиком и ваљаним стилем који је примерен оваквом раду. У раду је коришћена адекватна домаћа и страна литература из области којом се бави ова докторска дисертација. Закључци које кандидат износи нису само ствар личних преференција, већ су јасно аргументовани.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

На основу размотрених чињеница и изречених оцена, Комисија има част и задовољство да закључи да кандидат мс Наранчић Мане испуњава све законске и статутарне услове да приступи одбрани своје докторске дисертације „Владавина права као систем правно-моралних вредности – правно-теоријски аспект“ и предлаже Наставном-научном већу Правног факултета Универзитета у Нишу да одлучи у складу са овим закључком.

КОМИСИЈА

Датум именовања Комисије		16.10.2019.	
Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Проф. др. Драган Митровић, у пензији	председник	
	Теоријско-правна (Ужа научна област)	Правни факултет у Београду (Установа у којој је запослен)	
2.	Проф. др. Марко Трајковић	ментор, члан	
	Теоријско-правна (Ужа научна област)	Правни факултет у Нишу (Установа у којој је запослен)	
3.	Проф. др. Славиша Ковачевић	члан	
	Теоријско-правна (Ужа научна област)	Правни факултет у Нишу (Установа у којој је запослен)	
Датум и место: У Нишу 26.10.2019. године			